

ศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน Thai Lawyers for Human Rights

109 ซอยสิทธิชน ถนนสุทธิสารวินิจฉัย แขวงสามเสนนอก เขตห้วยขวาง กรุงเทพมหานคร 10310

109 Soi Sitthichon Suthisarnwinichai Rd. Samsennok Huaykwang Bangkok 10310

Thailand / โทร (Tel) : 096-7893172 หรือ 096-7893173

e-mail : tlhr2014@gmail.com

เผยแพร่วันที่ 1 เม.ย.59

1 ปี คำสั่งหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติฉบับที่ 3/2558 : “อำนาจพิเศษ” ในสถานการณ์ปกติ

เกริ่นนำ

วันที่ 22 พฤษภาคม 2557 คณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ทำการรัฐประหารยึดอำนาจการปกครองประเทศ และประกาศใช้พระราชบัญญัติกฎอัยการศึกพ.ศ.2457 (กฎอัยการศึก) ทว่าราชอาณาจักรตั้งแต่วันที่ 22 พฤษภาคม 2557¹ จนกระทั่งได้ประกาศยกเลิกการใช้กฎอัยการศึกทว่าราชอาณาจักรเมื่อวันที่ 1 เมษายน 2558² และได้ประกาศใช้คำสั่งหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติฉบับที่ 3/2558 เรื่องการรักษาความสงบเรียบร้อยและความมั่นคงของชาติขึ้นมาเพื่อให้อำนาจเจ้าหน้าที่ทหารแทนกฎอัยการศึกโดยอาศัยอำนาจตามมาตรา 44 แห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พ.ศ. 2557 หรือรัฐธรรมนูญชั่วคราว

ตลอดระยะเวลาหนึ่งปีของการประกาศใช้คำสั่งหัวหน้า คสช. ที่ 3/2558 ปรากฏการกระทำที่เป็นการใช้อำนาจโดยมิชอบ ขาดการตรวจสอบถ่วงดุล ไม่เคารพหลักนิติธรรมและพันธกรณีกฎหมายสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ อีกทั้งยังละเมิดสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานของประชาชนอย่างกว้างขวาง ไม่ได้แตกต่างจากการใช้อำนาจเจ้าหน้าที่ทหารภายใต้กฎอัยการศึกแต่อย่างใด แต่มีความรุนแรงในการบังคับใช้มากกว่าโดยเฉพาะอย่างยิ่งคำสั่งหัวหน้า คสช.ที่ 3/2558 ไม่สามารถตรวจสอบการกระทำโดยฝ่ายตุลาการได้

¹ตามประกาศคณะรักษาความสงบแห่งชาติฉบับที่ 2/2557 เรื่องการประกาศใช้กฎอัยการศึกทว่าราชอาณาจักร

²ทั้งนี้ ไม่กระทบต่อการประกาศใช้กฎอัยการศึกที่มีผลใช้บังคับอยู่ในวันที่ 19 พฤษภาคม พุทธศักราช 2557 กล่าวคือในจังหวัดที่มีการประกาศใช้กฎอัยการศึกก่อนหน้ามีการรัฐประหารนั้นยังคงใช้กฎอัยการศึกต่อไป อาทิเช่นในจังหวัดปัตตานี ยะลา นราธิวาสและสี่อำเภอในจังหวัดสงขลา รวมถึงจังหวัดบริเวณชายแดนอื่นๆ

มาตรา 44 อำนาจเหนือรัฐธรรมนูญ

คณะรักษาความสงบแห่งชาติประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พ.ศ. 2557 เมื่อวันที่ 22 กรกฎาคม 2557 ซึ่งโดยหลักการแล้วในประเทศที่ปกครองโดยใช้กฎหมายหรือนิติรัฐ (Legal state) เมื่อมีรัฐธรรมนูญการปกครองประเทศก็ต้องเป็นตามรัฐธรรมนูญอันเป็นทั้งแหล่งที่มาของอำนาจและข้อจำกัดในการใช้อำนาจ อย่างไรก็ตามมาตรา 44 ยังคงอำนาจให้คสช. ใช้อย่างเบ็ดเสร็จเด็ดขาดอย่างไม่มีข้อจำกัดใดๆ และไม่ผูกพันต่อบทบัญญัติอื่นๆ ในรัฐธรรมนูญ แม้กระทั่งมาตรา 4 ซึ่งรับรองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และสิทธิเสรีภาพของประชาชนไว้ยังต้องตกอยู่ภายใต้บทบัญญัติมาตรา 44³ ซึ่งให้อำนาจหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ มีอำนาจในการสั่งระงับยับยั้ง หรือกระทำการใดๆ ได้ ไม่ว่าการกระทำนั้นจะมีผลบังคับในทางนิติบัญญัติ ในทางบริหาร หรือในทางตุลาการ และให้ถือว่าคำสั่งหรือการกระทำรวมทั้งปฏิบัติการตามคำสั่งดังกล่าว เป็นคำสั่ง หรือการกระทำ หรือการปฏิบัติที่ชอบด้วยกฎหมายและรัฐธรรมนูญนี้และเป็นที่สุด มาตรา 44 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พ.ศ. 2557 จึงมีอำนาจเหนือบทบัญญัติรัฐธรรมนูญมาตราอื่นๆ และถือได้ว่าคณะรักษาความสงบแห่งชาติยังมีอำนาจเต็มปราศจากข้อจำกัดทางกฎหมายและรัฐธรรมนูญ

บทบัญญัติตามมาตรา 44 นั้นให้อำนาจอย่างกว้างขวางและปราศจากการตรวจสอบใดๆ⁴ ทั้งนี้ศาลปกครองในคดีหมายเลขแดงที่ 1938/2558 ซึ่งเอกชนรายหนึ่งฟ้องเพิกถอนคำสั่งหัวหน้า คสช. ที่ 24/2558 เรื่อง การแก้ไขปัญหาการทำการประมงผิดกฎหมาย ขาดการรายงาน และไร้การควบคุม เพิ่มเติม ได้มีคำสั่งไม่รับฟ้องคดีที่ฟ้องเพิกถอนคำสั่งหัวหน้า คสช. ไว้พิจารณา เนื่องจากมาตรา 44 กำหนดให้คำสั่งหรือการกระทำใดตามคำสั่งเป็นการกระทำที่ชอบด้วยกฎหมายและเป็นที่สุด ดังนั้นจึงไม่อาจถือว่าปัจจุบันรัฐไทยปกครองโดยกฎหมายหรือนิติรัฐ เพราะคสช. ยังคงมีอำนาจเบ็ดเสร็จเด็ดขาดทั้งหมด

ณ ขณะนี้ คสช. ออกคำสั่งหัวหน้า คสช. ตามมาตรา 44 แล้ว จำนวน 61 ฉบับ⁵ ซึ่งคำสั่งดังกล่าวมีลักษณะของการรวบอำนาจการสั่งการไว้ทั้งอำนาจนิติบัญญัติ บริหารและตุลาการ ให้อยู่ภายใต้คำสั่งของบุคคลคนเดียว ซึ่งคำสั่งหัวหน้า คสช. ที่ 3/2558 เป็นเสมือนการบัญญัติกฎหมายพิเศษขึ้นมาบังคับใช้ในสถานการณ์ปกติซึ่งกฎหมายพิเศษดังกล่าวนี้มีเนื้อหาสาระสำคัญเช่นเดียวกับกฎอัยการศึก ที่มีการประกาศใช้มาก่อนนั่นเอง

การบังคับใช้กฎหมายก่อนมีการประกาศใช้คำสั่งหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติฉบับที่ 3/2558

ก่อนมีการประกาศใช้คำสั่งหัวหน้า คสช. ที่ 3/2558 เรื่อง การรักษาความสงบเรียบร้อยและความมั่นคงของชาติ เมื่อวันที่ 1 เมษายน 2558 คสช. ได้ประกาศใช้กฎอัยการศึกทั่วราชอาณาจักรตั้งแต่วันที่ 22 พฤษภาคม

³ มาตรา 4 ภายใต้งบบังคับบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้ ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาค บรรดาที่ชนชาวไทยเคยได้รับการคุ้มครองตามประเพณีการปกครองประเทศไทย ในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขและตามพันธกรณีระหว่างประเทศที่ประเทศไทย มีอยู่แล้ว ย่อมได้รับการคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญนี้

⁴ นอกจากบทบัญญัติตามมาตรา 44 รัฐธรรมนูญฉบับชั่วคราวแล้ว มาตรา 47 และมาตรา 48 รัฐธรรมนูญดังกล่าวยังรับรองคำสั่ง ประกาศและการกระทำใดๆ ของคสช. ให้มีผลไม่ว่าจะเป็นกระกระทำเพื่อให้มีผลบังคับในทางรัฐธรรมนูญ ในทางนิติบัญญัติ ในทางบริหาร หรือในทาง ตุลาการ และไม่ว่ากระทำในวันดังกล่าวหรือก่อนหรือหลังวันที่รัฐธรรมนูญประกาศ ซึ่งทำให้บรรดาประกาศคำสั่งของคสช. รวมถึงการกระทำที่ผิดกฎหมายนั้นชอบกฎหมายและเป็นที่สุด อันมีผลเป็นการยกเว้นความรับผิดชอบของคสช. และผู้ที่เกี่ยวข้องโดยสิ้นเชิง

⁵ อย่างไรก็ตามคำสั่งหัวหน้า คสช. ที่ 2/28 คำสั่งหัวหน้า คสช. ที่ 14/58 และคำสั่งหัวหน้า คสช. ที่ 15/58 ไม่มีประกาศในราชกิจจานุเบกษา

2557 ซึ่งให้อำนาจเจ้าหน้าที่ทหารในการควบคุมตัวบุคคลได้ไม่เกินเจ็ดวัน กรณีมีเหตุอันควรสงสัยว่าบุคคลใดจะเป็นราชศัตรู หรือได้ฝ่าฝืนต่อบทบัญญัติของกฎอัยการศึก หรือต่อคำสั่งของเจ้าหน้าที่ทหาร⁶

ขณะเดียวกัน ประกาศคณะรักษาความสงบแห่งชาติฉบับที่ 40/2557 กำหนดเงื่อนไขการปล่อยตัวของบุคคลที่ถูกกักตัวตามกฎอัยการศึก ซึ่งมีเงื่อนไขหลักคือห้ามเดินทางออกนอกราชอาณาจักร เว้นแต่ได้รับอนุญาตจากหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ห้ามชุมนุมทางการเมือง และยินยอมจะถูกดำเนินคดีและระงับธุรกรรมทางการเงิน หากผิดเงื่อนไข

อีกทั้ง ในประกาศคณะรักษาความสงบแห่งชาติฉบับที่ 7/2557 เรื่องห้ามชุมนุมทางการเมือง ยังอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติกฎอัยการศึก ห้ามมิให้มั่วสุม หรือชุมนุมทางการเมือง ณ ที่ใด ๆ ที่มีจำนวนตั้งแต่ 5 คนขึ้นไป หากฝ่าฝืนมีโทษจำคุกไม่เกิน 1 ปี ปรับไม่เกิน 20,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ข้อมูลจากโครงการอินเทอร์เน็ตเพื่อกฎหมายประชาชน(iLaw)มี 15 คดี ที่จำเลยให้การรับสารภาพ⁷ ศาลยุติธรรมและศาลทหารได้ลงโทษปรับและจำคุก โดยให้รอลงอาญา ยกเว้นคดีของนายอภิชาติ พงษ์สวัสดิ์ ซึ่งมีการต่อสู้คดีว่าคสช. ได้อำนาจมาโดยวิธีการไม่ชอบด้วยกฎหมาย และการกระทำของตนไม่เป็นความผิดเนื่องจากเป็นสิทธิของประชาชนในการพิทักษ์รัฐธรรมนูญ แลชุมนุมโดยสงบ อีกทั้งในช่วงเวลาดังกล่าวยังไม่แน่นอนว่าคสช.จะยึดอำนาจสำเร็จหรือไม่ ซึ่งต่อมาศาลแขวงปทุมวันได้ยกฟ้องคดีไปเมื่อวันที่ 11 ก.พ. 59 โดยศาลอ้างเหตุเชิงเทคนิค คือเหตุพนักงานสอบสวนของกองบังคับการปราบปรามไม่มีอำนาจสอบสวน⁸

นายอภิชาติ พงษ์สวัสดิ์ และนายความวันฟังคำพิพากษาที่ศาลแขวงปทุมวัน

นอกจากนั้น ประกาศคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ฉบับที่ 39/2557 ซึ่งกำหนดเงื่อนไขการปล่อยตัวของบุคคลที่มีรายงานตัวต่อคณะรักษาความสงบแห่งชาติ และฉบับที่ 41/2557 ซึ่งกำหนดให้การฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติ

⁶ มาตรา 15 ทวิ พระราชบัญญัติกฎอัยการศึกพ.ศ. 2547 ในกรณีที่เจ้าหน้าที่ฝ่ายทหารมีเหตุอันควรสงสัยว่าบุคคลใดจะเป็น ราชศัตรูหรือได้ฝ่า ฝืนต่อบทบัญญัติของพระราชบัญญัติ

⁷หัวข้อ “ข้อหา : ชุมนุมทางการเมืองเกิน 5 คน ฝ่าฝืนประกาศคสช. ฉบับที่ 7/2557 หรือ ฝ่าฝืนคำสั่งหัวหน้าคสช. ฉบับที่ 3/2558 ข้อ 12” <http://freedom.ilaw.or.th/politically-charged/> , เข้าถึงเมื่อ 1 เม.ย.59

⁸คืออภิชาติ พงษ์สวัสดิ์ ดูรายละเอียดที่ https://tlhr2014.wordpress.com/2016/02/11/aphichart_acquit/#more-3619 , เข้าถึงเมื่อวันที่ 30 มี.ค. 59

ตามคำสั่งเรียกบุคคลให้มารายงานตัวเป็นความผิด โดยประกาศทั้งสองฉบับมีเงื่อนไขเกี่ยวกับการปล่อยตัวผู้ถูกรายงานตัว ซึ่งตามคำสั่งคณะรักษาความสงบแห่งชาติเรื่องให้บุคคลมารายงานตัวมีรายชื่อบุคคลที่ถูกเรียกไปรายงานตัวอย่างเป็นทางการในช่วงสามเดือนแรกหลังมีการรัฐประหารจำนวน 472 คน รวมคำสั่ง 37 ฉบับ มีทั้งนักการเมือง นักวิชาการ นักกิจกรรม กลุ่มการเมืองฝ่ายต่างๆ โดยส่วนใหญ่เป็นนักการเมือง ระบุเหตุผลในการเรียกตัวว่า “เพื่อให้มาตรการรักษาความสงบเป็นไปด้วยความเรียบร้อย”

อำนาจของฝ่ายทหารตามกฎหมายการศึกษา นอกจากควบคุมตัวบุคคลได้ไม่เกินเจ็ดวัน โดยไม่มีหมายศาล ยังรวมถึงการตรวจค้น และยึด โดยไม่ต้องขอหมายศาล และอำนาจที่จะห้ามกระทำการใดๆ อีกหลายประการ เช่น ห้ามออกนอกเคหะสถาน เป็นต้น ทั้งนี้ กฎการศึกษาเป็นกฎหมายที่ประกาศใช้ยามศึกสงคราม ซึ่งเป็นภาวะพิเศษ ทำให้ฝ่ายทหารมีอำนาจเหนือพลเรือนและมีอำนาจมากกว่าปกติ โดยไม่ต้องขอให้ศาลตรวจสอบการใช้อำนาจ คือการขออนุญาตที่ศาลก่อนดังเช่นที่กำหนดไว้ในกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

สาระสำคัญของคำสั่งหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติฉบับที่ 3/2558

ภาพรวมของคำสั่งหัวหน้า คสช.ฉบับที่ 3/2558 เป็นการกำหนดให้ทหารเป็นเจ้าพนักงานรักษาความสงบเรียบร้อย ทำให้ฝ่ายทหารยังคงมีอำนาจในการตรวจค้น ยึด และควบคุมตัวบุคคลไม่เกินเจ็ดวัน โดยไม่ต้องมีหมายของศาล การใช้อำนาจดังกล่าวเป็นไปในลักษณะเดียวกับการใช้อำนาจตามกฎหมายการศึกษา ซึ่งให้เจ้าหน้าที่ฝ่ายทหารมีอำนาจเหนือเจ้าหน้าที่ฝ่ายพลเรือน จึงแสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่า คสช.ประกาศคำสั่งฉบับนี้เพื่อมาใช้แทนกฎหมายการศึกษา ซึ่งได้ประกาศยกเลิกไปก่อนหน้านี้

นอกจากนี้ ตามคำสั่งหัวหน้า คสช. ที่ 3/2558 ข้อ 12 ที่กำหนดห้ามการชุมนุมหรือมั่วสุมทางการเมืองตั้งแต่ 5 คนขึ้นไป ซึ่งบังคับใช้แทนประกาศ คสช.ฉบับที่ 7/2557 เรื่องการชุมนุมมั่วสุมทางการเมือง และตามคำสั่งหัวหน้า คสช.ที่ 3/2558 ข้อ 6 ได้กำหนดให้เจ้าพนักงานรักษาความสงบเรียบร้อยมีอำนาจเรียกบุคคลให้รายงานตัว ซึ่งมีลักษณะเช่นเดียวกับคำสั่ง คสช.ที่เรียกให้บุคคลมารายงานตัวในช่วงแรกของการรัฐประหาร และข้อ 11 ให้อำนาจเจ้าพนักงานรักษาความสงบเรียบร้อยมีอำนาจกำหนดเงื่อนไขในการปล่อยตัว และหากฝ่าฝืนเงื่อนไขก็จะมีผลตามคำสั่งหัวหน้า คสช. ที่ 3/2558 ด้วย ซึ่งนำมาใช้แทนประกาศ คสช. ที่ 39/2557 และ 40/2557 เรื่องเงื่อนไขการปล่อยตัวบุคคลที่ถูกควบคุมตัว

เจ้าพนักงานรักษาความสงบเรียบร้อย’ เป็นเจ้าหน้าที่ทหารชั้นร้อยตรีที่ต้องได้รับการแต่งตั้งจากหัวหน้าคสช.หรือผู้ที่ได้รับมอบหมายจากหัวหน้าคสช. อย่างไรก็ตามตลอดระยะเวลาการบังคับใช้คำสั่งที่ผ่านมาพบว่าหลายกรณีเวลาปฏิบัติการเจ้าหน้าที่ไม่ระมัดระวัง และเจ้าหน้าที่ที่ไม่ใส่เครื่องแบบ ทำให้ประชาชนไม่สามารถทราบได้ว่าบุคคลผู้ใดเป็นเจ้าพนักงานรักษาความสงบเรียบร้อยจริงหรือไม่ ในบางกรณีเจ้าหน้าที่ปฏิเสธว่าไม่มีการควบคุมตัว แต่ต่อมาปรากฏข้อเท็จจริงว่าเจ้าหน้าที่ทหารได้ควบคุมตัวไป ดังเช่นกรณีการควบคุมตัวนายธนธร อนันตวงษ์ไปจากโรงพยาบาลสิรินธรเมื่อวันที่ 13 ธันวาคม 2558¹⁰

นอกจากนี้ การจับกุมและควบคุมตัวยังไม่มีความชัดเจนในทางปฏิบัติในกรณีที่บุคคลดังกล่าวมีหมายจับแล้ว กล่าวคือเมื่อเจ้าหน้าที่ทหารเข้าจับกุมบุคคลใดจะอ้างว่าใช้อำนาจตามคำสั่งหัวหน้าคสช.ที่ 3/2558 ทั้งที่บุคคลดังกล่าวมีหมายจับตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาอยู่ ซึ่งพนักงานตำรวจสามารถใช้อำนาจจับกุมบุคคลที่มีหมายจับได้อยู่แล้ว ในแต่หลายกรณี ก็พบว่าเจ้าหน้าที่ทหารมีการควบคุมตัว 7 วัน ไว้ในค่ายทหารโดยไม่ดำเนินการแจ้งข้อกล่าวหาตามขั้นตอนของกฎหมาย อีกทั้ง การควบคุมตัวดังกล่าวเป็นการควบคุมตัวโดยไม่เปิดเผยสถานที่ ไม่อนุญาตให้ติดต่อบุคคลภายนอก อันเป็นการบังคับให้บุคคลสูญหายชั่วคราว ทั้งนี้ การควบคุมตัว 7 วัน ก่อนแจ้งข้อกล่าวหาและสอบปากคำ ก็เป็นไปเพื่อประโยชน์ในการดำเนินคดีอาญาหรือประโยชน์ในชั้นสอบสวนนั่นเอง

คำสั่งหัวหน้าคสช. ที่ 3/2558 จึงเป็นคำสั่งที่นำมาใช้เพื่อยกเว้นการปฏิบัติตามกฎหมายวิธีพิจารณาที่มิหลักประกันสิทธิเสรีภาพของผู้เสียหาย ผู้ต้องหา และจำเลย ทั้งที่ปัจจุบันประเทศก็กลับคืนสู่ภาวะปกติ เพราะได้มีการประกาศยกเลิกกฎอัยการศึกแล้ว และไม่มีเหตุการณ์ความรุนแรงใดที่กระทบต่อความมั่นคงของประเทศแต่อย่างใด

ตัวอย่างกรณีการตรวจสอบการควบคุมตัวไม่ชอบด้วยกฎหมายซึ่งประชาชนไม่สามารถกระทำได้เลยภายใต้การใช้อำนาจตามคำสั่งหัวหน้า คสช.ที่ 3/2558 นี้คือ การที่ศาลอาญายกคำร้องขอให้ศาลไต่สวนเนื่องจากควบคุมตัวนายธนธร อนันตวงษ์ไม่ชอบด้วยกฎหมายตามมาตรา 90 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา(habeas corpus)โดยศาลอ้างว่าการควบคุมตัวเป็นการใช้อำนาจตามคำสั่งคสช. 3/2558 จึงชอบด้วยกฎหมายแล้ว ทั้งที่ยัง

9ตามคำสั่งหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติฉบับที่ 5/58 เรื่อง แก้ไขคำสั่งหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ที่ 3/2558 กำหนดให้

“เจ้าพนักงานรักษาความสงบเรียบร้อย” หมายความว่า ข้าราชการทหารซึ่งมียศตั้งแต่ชั้นร้อยตรี เรือตรี เรืออากาศตรี ขึ้นไป ซึ่งหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติหรือผู้ที่ได้รับมอบหมายจากหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติแต่งตั้งให้ปฏิบัติการตามคำสั่งนี้

“ผู้ช่วยเจ้าพนักงานรักษาความสงบเรียบร้อย” หมายความว่า ข้าราชการทหารซึ่งมียศต่ำกว่าชั้นร้อยตรี เรือตรี เรืออากาศตรี ลงมา และให้หมายความรวมถึง ทหารประจำการ ทหารกองประจำการและอาสาสมัครทหารพราน ซึ่งหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติหรือผู้ที่ได้รับมอบหมายจากหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติแต่งตั้งให้ปฏิบัติการตามคำสั่งนี้”

10 ศูนย์ทนายเพื่อสิทธิมนุษยชนร้องศาลปล่อยตัวธนธร ถูกคุมไม่ชอบด้วยกฎหมาย พังผลพวงนี้บ้าง, <https://tlhr2014.wordpress.com/2015/12/14/90-thanet-tlhr-new/> เข้าถึงเมื่อวันที่ 30 มี.ค.59 แดงการณักรณิธร

‘ไม่มีรายได้ส่วนให้’ได้รายละเอียดว่าใครเป็นผู้ควบคุมตัว เป็นเจ้าพนักงานรักษาความสงบเรียบร้อยหรือไม่ และควบคุมตัวด้วยเหตุใด คดีนี้จึงเป็นการยืนยันอีกครั้งว่าภายใต้มาตรา 44 นั้นประชาชนขาดซึ่งหลักประกันสิทธิและเสรีภาพและขาดกลไกในการตรวจสอบการกระทำของเจ้าหน้าที่¹¹

อำนาจเจ้าพนักงานรักษาความสงบเรียบร้อยมีหน้าที่ในการดำเนินการป้องกันและปราบปรามการกระทำอันเป็นความผิดเกี่ยวกับพระมหากษัตริย์ ความผิดเกี่ยวกับความมั่นคง ความผิดเกี่ยวกับอาวุธ และความผิดเกี่ยวกับการฝ่าฝืนประกาศ คำสั่ง คสช.และคำสั่งหัวหน้า คสช.¹² ซึ่งหน้าที่ดังกล่าวจำกัดกว่าการใช้อำนาจตามกฎอัยการศึกซึ่งไม่ได้ระบุฐานความผิดไว้ และการทำหน้าที่ดังกล่าว เจ้าพนักงานรักษาความสงบเรียบร้อยมีอำนาจ (1) ออกคำสั่งเรียกให้บุคคลใดมารายงานตัวหรือมาให้ถ้อยคำหรือส่งมอบเอกสารหรือหลักฐาน (2) จับกุมตัวบุคคลที่กระทำความผิดซึ่งหน้า และควบคุมตัวผู้ถูกจับนำส่งพนักงานสอบสวน (3) ช่วยเหลือ สนับสนุน หรือเข้าร่วมในการสอบสวนกับพนักงานสอบสวน (4) เข้าไปในเคหสถาน หรือสถานที่ใดๆ เพื่อตรวจค้น รวมตลอดทั้งค้นบุคคลหรือยานพาหนะใดๆ ทั้งนี้ เมื่อมีเหตุอันควรสงสัย ประกอบกับมีเหตุอันควรเชื่อว่าเนื่องจากการเน้นซ้ำกว่าจะเอาหมายค้นมาได้ บุคคลนั้นจะหลบหนีไปหรือทรัพย์สินนั้นจะถูกโยกย้าย ซุกซ่อน ทำลาย หรือทำให้เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม (5) ยึดหรืออายัดทรัพย์สินที่ค้นพบ หรือ(6) กระทำการอื่นใดตามที่คณะรักษาความสงบแห่งชาติมอบหมาย

การให้อำนาจดังกล่าวแก่ฝ่ายทหารถือเป็นการแทรกแซงกระบวนการยุติธรรมทางอาญาตั้งแต่ขั้นเริ่มต้นในการจับกุมคุมขังและทำการสอบสวน เมื่อพิจารณาประกอบกับการกำหนดให้คดีความผิดสี่ประเภทต้องนำขึ้นพิจารณาในศาลทหารแล้ว จะเห็นได้ว่ากระบวนการยุติธรรมภายใต้ คสช.ขาดความอิสระและเป็นกลาง อันเป็นหลักการพื้นฐานของสิทธิมนุษยชนในกระบวนการยุติธรรม คือสิทธิการได้รับการพิจารณาคดีที่เป็นธรรม (Fair Trial)

โดยสรุปอาจกล่าวได้ว่าแม้จะยกเลิกการประกาศใช้กฎอัยการศึกแล้ว แต่เมื่อมีคำสั่งหัวหน้า คสช.ที่ 3/2558 ซึ่งโดยชื่อเรียกอาจเห็นว่าเป็นมาตรการที่เบากว่ากฎอัยการศึก หากเมื่อพิจารณาเนื้อหาของคำสั่งแล้วกลับพบว่าถ้อยคำที่ปรากฏเป็นถ้อยคำเดียวกันกับกฎอัยการศีกอย่างชัดเจน อีกทั้ง สถานะของคำสั่งหัวหน้า คสช. ไม่สามารถใช้กลไกใดๆในการตรวจสอบได้ เนื่องจากมาตรา 44 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) 2557 กำหนดว่าให้คำสั่งของหัวหน้าคสช.ที่ออกตามอำนาจของมาตรานี้ชอบด้วยกฎหมาย ซึ่งอาจจะ

11 ชกอีก! ศาลอ้างคุมตัวตามคำสั่ง คสช. ขอบด้วยกฎหมาย <https://tlhr2014.wordpress.com/2015/12/17/thanet-4/> ,เข้าถึงเมื่อวันที่ 30 มี.ค.59

12 ความผิดดังกล่าวเป็นประเภทความผิดซึ่งคสช.ประกาศให้ดำเนินคดีในศาลทหาร ตามประกาศ คสช.ฉบับที่ 37/57 ฉบับที่ 38/57 และฉบับที่ 50/57

ก่อให้เกิดการละเมิดสิทธิเสรีภาพโดยรัฐรุนแรงยิ่งกว่าขณะประกาศใช้กฎอัยการศึก เนื่องจาก ศาลยังสามารถเข้า
มาตรวจสอบการกระทำใดๆ ที่ไม่ชอบด้วยกฎอัยการศึกได้¹³

สถานการณ์ภายหลังการประกาศคำสั่งหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติฉบับที่ 3/2558

การจำกัดเสรีภาพในการแสดงออก

คำสั่งหัวหน้า คสช. ที่ 3/2558 เป็นเครื่องมืออันสำคัญของ คณะรักษาความสงบแห่งชาติในการจำกัด
เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นและแสดงออกของบุคคล คสช. ได้ใช้มาตรการต่างๆ ในการจำกัดสิทธิและ
เสรีภาพการแสดงออกของประชาชน ทั้งการเรียกรายงานตัวและการห้ามชุมนุมทางการเมือง รวมไปถึงการบังคับ
ใช้ร่วมกับพระราชบัญญัติการชุมนุมสาธารณะ พ.ศ.2558 การดำเนินคดีตามกฎหมายอาญา มาตรา 116 เรื่องการ
ยุยงปลุกปั่นให้เกิดความกระด้างกระเดื่องในหมู่ประชาชน และการดำเนินคดีตามกฎหมายอาญา มาตรา 112 เรื่อง
การหมิ่นประมาทพระมหากษัตริย์ ประกอบพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ.
2550 ซึ่งถูกนำมาตีความบังคับใช้อย่างกว้างขวาง เกินขอบเขตบทบัญญัติของกฎหมาย

กรณีการห้ามชุมนุมทางการเมือง ศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชนพบว่า มีบุคคลอย่างน้อย 26 รายจาก
5 คดี¹⁴ ถูกดำเนินคดีจากการฝ่าฝืนข้อ 12 ของคำสั่งหัวหน้าคสช.ที่ 3/2558 ซึ่งกำหนดห้ามชุมนุมทางการเมือง
ตั้งแต่ 5 คนขึ้นไป อาทิเช่น ในวันที่ 22 พฤษภาคม 2558 นักศึกษาของมหาวิทยาลัยขอนแก่นจำนวน 7 คน ซึ่งเป็น
สมาชิกกลุ่มดาวดิน ได้ไปชูป้ายคัดค้านการรัฐประหาร ณ อนุสาวรีย์ประชาธิปไตยจังหวัดขอนแก่น ทำให้ถูก
ดำเนินคดีตามคำสั่งหัวหน้าคสช.ที่ 3/2558 นอกจากนี้ในวันเดียวกันกลุ่มนักศึกษาและประชาชนซึ่งไปทำกิจกรรม
บริเวณลานด้านหน้าหอศิลปวัฒนธรรมกรุงเทพก็ถูกควบคุมตัวตามคำสั่งหัวหน้าคสช.ที่ 3/2558 และมีบุคคล 9
รายถูกดำเนินคดีข้อหาห้ามชุมนุมทางการเมืองจากเหตุการณ์ดังกล่าว ต่อมาทั้งสองกลุ่มได้ร่วมกันในนามขบวน
ประชาธิปไตยใหม่ทำกิจกรรมและชุมนุมโดยสงบที่อนุสาวรีย์ประชาธิปไตยในวันที่ 25 มิถุนายน 2558 ทำให้มี
นักกิจกรรมนักศึกษา 14 คนถูกควบคุมตัวและดำเนินคดีข้อหาชุมนุมทางการเมืองฝ่าฝืนตามคำสั่งหัวหน้าคสช.ที่
3/2558 และยุยงปลุกปั่น มาตรา 116 ประมวลกฎหมายอาญาเป็นอีกหนึ่งคดีภายใต้อำนาจศาลทหาร

ปัญหาสำคัญจากการใช้ข้อ 12 ของคำสั่งหัวหน้าคสช.ที่ 3/2558 คือเจ้าหน้าที่รัฐตีความ “การชุมนุม
ทางการเมือง” อย่างกว้างขวางทำให้การชุมนุมเกือบทุกประเภทเข้าข่ายฝ่าฝืนคำสั่งฉบับนี้ ทั้งการเคลื่อนไหวกเพื่อ

¹³ 13 ความเข้าใจผลของการยกเลิกกฎอัยการศึก คำสั่งหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติฉบับที่ 3/2558 ซึ่งนำมาบังคับใช้แทน ดีกว่าจริงหรือไม่

<https://tlhr2014.wordpress.com/2015/04/02/ทำความเข้าใจผลของการยกเลิก/> เข้าถึงเมื่อวันที่ 30 มี.ค.58

¹⁴ คดีชุมนุมอนุสาวรีย์ประชาธิปไตย 22 พ.ค.58 7 ราย, คดีชุมนุมหน้าหอศิลป์ 22 พ.ค.58 9 ราย, คดีชุมนุมอนุสาวรีย์ประชาธิปไตย 25 มิ.ย.58 14 ราย (ทั้ง 14 คนมีคดีชุมนุม
อนุสาวรีย์ประชาธิปไตยและคดีชุมนุมหน้าหอศิลป์), คดีแถลงการณ์มหาวิทยาลัยไม่ใช้ค่ายทหาร 2 ราย (เดิมมีนักวิชาการถูกกล่าวหาทั้งหมด 8 ราย แต่ 6 รายยินยอมลงชื่อตาม
เงื่อนไขคำสั่งหัวหน้าคสช.ที่ 3/58 จึงไม่ถูกดำเนินคดี), และคดีนั่งรถไฟไปอุทยานราชภักดิ์ 7 ธ.ค.58 11 ราย (2 ใน 11 รายมีคดีชุมนุมหน้าหอศิลป์และ 1 รายหนีประกัน)
รวมทั้งหมด 24 ราย

เรียกร้องสิทธิทางการเมืองโดยตรง การเคลื่อนไหวในประเด็นสิ่งแวดล้อมทรัพยากร หรือการเรียกร้องกรณีเฉพาะ อาทิเช่น การยื่นหนังสือของกลุ่ม“ขอคืนผืนเมือง”¹⁵, การชุมนุมเพื่อเข้ายื่นหนังสือให้มีการติดตั้งไฟแดงตลาดต้นคู้ที่จังหวัดเชียงใหม่ เมื่อวันที่ 25 ตุลาคม 2558 การเลือกตั้งคณะกรรมการสภาพนาความ¹⁶ หรือการจัดผ้าป่าเพื่อระดมทุนต่อสู้คัดค้านโรงไฟฟ้าถ่านหินในเขตพื้นที่เหมืองบ่่าเหมืองจระรงค์ จังหวัดชัยภูมิ¹⁷ ก็ถูกเจ้าหน้าที่ตีความว่าการกระทำความดังกล่าวนั้นเป็นการชุมนุมทางการเมือง¹⁸

ขบวนการประชาธิปไตยใหม่ชุมนุมคัดค้านการรัฐประหารและการละเมิดสิทธิเสรีภาพการแสดงออกที่อนุสาวรีย์ประชาธิปไตย
เมื่อวันที่ 25 มิ.ย.58

การเรียกรายงานตัว

ในช่วงเดือนแรกหลังรัฐประหาร ลักษณะการเรียกให้ไปรายงานตัวนั้น คสช.ได้มีคำสั่งเรียกบุคคลเข้ารายงานตัวโดยการผ่านทางโทรทัศน์และวิทยุให้ไปรายงานตัว ณ สโมสรทหารบก เทเวศน์ กรุงเทพฯ อย่างไรก็ตามนอกจากการประกาศอย่างเป็นทางการ เจ้าหน้าที่ทหารยังใช้อำนาจตามกฎหมายอัยการเรียกตัวและควบคุมตัวบุคคลโดยไม่มีคำสั่งอย่างเป็นทางการ โดยการโทรศัพท์นัดหมายให้ไปพบหรือไปควบคุมตัวมาจากที่บ้าน ซึ่งรูปแบบดังกล่าวยังคงเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องเมื่อประกาศใช้คำสั่งหัวหน้าคสช.ที่ 3/2558 และไม่พบการออกหนังสือ

¹⁵ เครือข่ายประชาชนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ยื่นคัดค้านคำสั่งห้ามชุมนุม ด้านตำรวจชี้แจง ไม่มีอำนาจตัดสิน

ใจ <https://tlhr2014.wordpress.com/2016/02/26/pplnetwork/> เข้าถึงเมื่อวันที่ 30 มิ.ค.59

¹⁶ “ICJ และศูนย์ทนายความเรียกร้องให้สภาพนาความมีการเลือกตั้งเป็นไปอย่างยุติธรรมและปราศจากการแทรกแซงของรัฐบาลทหาร”

<https://tlhr2014.wordpress.com/2016/03/22/icj-tlhr-statement-ict/>

¹⁷ ชาวบ้านบ่่าเหมืองฯ ถูกล่วงล้ำในที่ดินส่วนบุคคล ตำรวจยังขู่คนให้ใช้พื้นที่จัดกิจกรรมมีความผิด https://tlhr2014.wordpress.com/2016/03/28/bamnet_policethreat/

¹⁸ เครือข่ายประชาชนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ยื่นคัดค้านคำสั่งห้ามชุมนุม ด้านตำรวจชี้แจง ไม่มีอำนาจตัดสิน

ใจ <https://tlhr2014.wordpress.com/2016/02/26/pplnetwork/> เข้าถึงเมื่อวันที่ 30 มิ.ค.59

เรียกรายงานตัวอย่างเป็นทางการอีก โดยตั้งแต่วันที่รัฐประหารมีบุคคลที่ถูกเรียกไปรายงานตัวและมีเจ้าหน้าที่ทหารไปพบที่บ้านอย่างน้อย 904 คน¹⁹

ศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชนมีข้อสังเกตว่าการเรียกรายงานตัวตามคำสั่งหัวหน้าคสช. ที่ 3/2558 นั้น ไม่ได้ระบุรูปแบบและวิธีการเรียกแต่อย่างใด ซึ่งหากเจ้าหน้าที่ต้องการควบคุมตัวบุคคลใดก็สามารถออกคำสั่งเรียกบุคคลไปรายงานตัวต่อหน้าบุคคลดังกล่าวได้ทันที และสามารถจับกุมบุคคลได้หากฝ่าฝืนก็มีโทษ ทำให้เจ้าหน้าที่ทหารมักใช้อำนาจดังกล่าวข่มขู่บุคคลซึ่งออกมาใช้สิทธิเสรีภาพในการแสดงออกว่าตนสามารถใช้มาตรา 44 ควบคุมตัวหรือนำตัวไปปรับทัศนคติได้ในทันที ทำให้ทั้งมาตรา 44 และคำสั่งหัวหน้าคสช. ที่ 3/2558 กลายเป็นเครื่องมือในการข่มขู่ทางการเมือง ที่เจ้าหน้าที่รัฐใช้อ้างอิงในการระงับยับยั้งการแสดงออกและการชุมนุมของประชาชนอย่างกว้างขวาง อาทิเช่น การควบคุมตัวนายวัฒนา เมืองสุขไปจากบ้านพักกรณีการวิจารณ์ คสช.²⁰ การควบคุมตัวนายวรชัย เหมะ นักการเมืองพรรคเพื่อไทย²¹ การควบคุมตัวนายสราวุธ บำรุงกิจพิคุณ แอดมินเพจเปิดประเด็น²²

การควบคุมตัวโดยมิชอบและบังคับให้บุคคลสูญหาย

แม้คำสั่งหัวหน้าคสช. ที่ 3/2558 ให้อำนาจควบคุมตัวบุคคลได้ไม่เกินเจ็ดวันก็ตาม แต่โดยหลักการควบคุมตัวและหลักการพิจารณาคดีที่เป็นธรรมตามข้อ 9²³ และข้อ 14²⁴ ของกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (ICCPR) ซึ่งประเทศไทยเป็นภาคีและมีพันธกรณีต้องปฏิบัติตามได้ระบุอย่างชัดเจนว่าการจับกุมและควบคุมตัวจะเป็นไปโดยอำเภอใจไม่ได้ บุคคลมีสิทธิที่จะทราบเหตุแห่งการควบคุมตัวและทราบข้อกล่าวหา สิทธิในการได้รับเยี่ยมญาติ สิทธิที่จะมีทนายความและการนำตัวไปศาลโดยพลัน แต่การควบคุมตัวตามคำสั่งหัวหน้า คสช. ที่ 3/2558 กลับไม่เป็นไปตามหลักการดังกล่าว กล่าวคือมีการควบคุมตัวบุคคลในสถานที่ปิดลับ บุคคลทั่วไปหรือแม้กระทั่งญาติและทนายความไม่สามารถเข้าถึงหรือตรวจสอบการควบคุมตัวบุคคลที่ถูกควบคุมตัวได้ ซึ่งเป็นการควบคุมตัวไม่ชอบ (arbitrary detention) ตามข้อ 9 ICCPR และพฤติการณ์ดังกล่าวถือ

19 “ปิด-แทรกแซง 5 งานเสวนารัฐธรรมนูญ จนท.ปรามการชุมนุมต่อเนื่อง ‘ขกฟ้อง’คดีชุมนุมด้านรัฐประหาร” 2559

<http://freedom.ilaw.or.th/february2016report> เข้าถึงเมื่อ 1 เม.ย.59

20 “ทหารเชิญวัฒนา เมืองสุขเข้า มทบ.11 - หลังโพสต์ทวิต พล.อ.ประวิตร” <http://prachatai.org/journal/2016/03/64376> เข้าถึงเมื่อ 1 เม.ย.59

21 “คสช.เรียก ‘วรชัย’ ปรับทัศนคติ” <http://prachatai.org/journal/2016/03/64878> เข้าถึงเมื่อ 1 เม.ย.59

22 “แถลงการณ์ต่อการบังคับให้สูญหาย นายสราวุธ บำรุงกิจพิคุณ” <https://tlhr2014.wordpress.com/2016/03/14/press/> เข้าถึงเมื่อ 1 เม.ย.59

23 ข้อ 9 บุคคลทุกคนมีสิทธิในเสรีภาพและความปลอดภัยของร่างกาย บุคคลจะถูกจับกุมหรือควบคุมโดยอำเภอใจไม่ได้ บุคคลจะถูกตรึงเสรีภาพของตนมิได้ ยกเว้นโดยเหตุและโดยเป็นไปตามกระบวนการที่บัญญัติไว้ในกฎหมาย

24 ข้อ 14 บุคคลทั้งปวงย่อมเสมอกันในการพิจารณาของศาลและคณะตุลาการ ในการพิจารณาคดีอาญาซึ่งตนต้องหาว่ากระทำความผิด หรือการพิจารณาคดีเกี่ยวกับ สิทธิ และหน้าที่ของตน บุคคลทุกคนย่อมมีสิทธิได้รับการพิจารณาอย่าง เปิดเผยและเป็น ธรรม โดยคณะตุลาการซึ่งจัดตั้งตามกฎหมาย มีอำนาจ มีความเป็นอิสระและเป็นกลาง

เป็นการละเมิดต่อพันธกรณีของอนุสัญญามีให้บังคับบุคคลสูญหาย²⁵ เนื่องจากการควบคุมตัวในสถานที่ลับและปกปิดที่จะทราบชะตากรรมโดยเจ้าหน้าที่รัฐทำให้บุคคลอยู่ภายนอกความคุ้มครองของกฎหมาย²⁶ อาทิเช่น กรณีการควบคุมตัวนายฐนกร ศิริไพบูลย์²⁷ หรือกรณีการควบคุมตัวนายสราวุธ บำรุงกิตติคุณ แอดมินเพจเปิดประเด็น²⁸ เป็นต้น และปรากฏมีการร้องเรียนว่ามีการข่มขู่ หรือทำร้ายร่างกายระหว่างการควบคุมตัว ตัวอย่างเช่น การควบคุมตัวนายสิริวิทย์ เสรีวิวัฒน์ ไปจากมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์เมื่อวันที่ 20 มกราคม 2559 โดยเจ้าหน้าที่ทหารอย่างน้อยแปดรายซึ่งปิดบังใบหน้าขณะควบคุมตัว ปิดตาผู้ถูกควบคุมตัว ไม่ได้แจ้งเหตุในการควบคุมตัว ไม่มีการแจ้งสิทธิและสถานที่ซึ่งควบคุมตัวไป อันถือเป็นการควบคุมตัวไม่ชอบและเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนขั้นร้ายแรง

สิริวิทย์ เสรีวิวัฒน์ (ซ้ายสุด) ขณะทำกิจกรรมนั่งรถไฟไปอุทยานราชภักดิ์ ส่องแสงहालโกงเมื่อวันที่ 7 ธ.ค.2558 ภายหลังเหตุการณ์เขาถูกเจ้าหน้าที่ทหารควบคุมตัวจากที่หน้ามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ รังสิตกลางคืน

อีกทั้ง ยังมีกรณีที่ศูนย์ทนายความฯ เห็นว่าการควบคุมตัวบุคคลของเจ้าหน้าที่ทหารหลายกรณีนั้น เป็นการควบคุมตัวโดยไม่ชอบด้วยคำสั่งหัวหน้าคสช.ที่ 3/2558 อีกด้วย เนื่องจากอำนาจการจับกุมตามคำสั่งดังกล่าวนั้นเจ้าหน้าที่ทหารจะทำการจับกุมได้เมื่อเป็นการกระทำความผิดซึ่งหน้าเท่านั้น แต่ข้อเท็จจริงปรากฏว่าเจ้าหน้าที่ทหารจะอ้างคำสั่งหัวหน้าคสช.ที่ 3/2558 เข้าควบคุมตัวบุคคลก่อนจะทำการออกหมายจับและส่งมอบตัวให้พนักงานสอบสวน ดังเช่นกรณีของนายฐนกร ศิริไพบูลย์²⁹

25 การบังคับบุคคลให้สูญหาย ได้แก่ การจับ ควบคุมตัว ลักพาตัว หรือวิธีการอื่นใดในการทำให้บุคคลสูญเสียชีวิตหรือเสรีภาพ กระทำโดยตัวแทนของรัฐ บุคคลหรือกลุ่มบุคคลโดยการอนุญาต การสนับสนุน หรือ การรู้เห็นเป็นใจจากรัฐ และรัฐปฏิเสธการกระทำนั้น หรือโดยปกปิดชะตากรรม หรือสถานที่อยู่ของบุคคลนั้น ทำให้บุคคลนั้นต้องตกอยู่ภายนอกความคุ้มครองของกฎหมาย

26 บุคคลต้องถูกบังคับให้ต้องตกอยู่ภายนอกความคุ้มครองของกฎหมาย หรือ ตกอยู่ในสถานที่ที่ไม่อาจอ้างสิทธิใดๆตามกฎหมายได้จนกว่าจะขอให้ศาลสั่งว่าเป็น “คนสาบสูญ”

27 แอลงการณต์ต่อการบังคับให้สูญหายนายฐนกร ศิริไพบูลย์ <https://tlhr2014.wordpress.com/2015/12/11/thanokorn-force-to-disappear-statement/> เข้าถึงเมื่อ 1 เม.ย.59

28 แอลงการณต์เจ้าหน้าที่ทหารปล่อยตัวนายสราวุธ บำรุงกิตติคุณแล้ว <https://tlhr2014.wordpress.com/2016/03/16/sarawut/> เข้าถึงเมื่อ 1 เม.ย.59

29 นายฐนกรถูกจับและควบคุมตัวไปโดยเจ้าหน้าที่นอกเครื่องแบบตั้งแต่วันที่ 8 ธันวาคม 2558 ทนายความพยายามติดตามตัวนายฐนกร แต่ไม่ได้รับการแจ้งข้อมูลที่เป็นทางการจากเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง และไม่ทราบว่าเจ้าหน้าที่ทหารควบคุมตัวนายฐนกรไว้ที่ใดและมีชะตากรรมเป็นเช่นไร จนวันที่ 11 ธ.ค.58 ศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชนจึงได้จากเจ้าหน้าที่ตำรวจกองบังคับการปราบปรามว่าได้มีการมาแจ้งความและออกหมายจับแล้วแต่ยังไม่มีการควบคุมตัวโดยเจ้าหน้าที่ตำรวจแต่อย่างใด

อย่างไรก็ตามศูนย์ทนายความฯ พบว่าในบางกิจกรรมที่ไม่ได้เป็นการกระทำความผิดตามกฎหมายใดเลย เจ้าหน้าที่ทหารได้ใช้วิธีการควบคุมตัวบุคคลไปยังสถานีตำรวจ เพื่อลงบันทึกประจำวันและจัดทำประวัติโดยไม่มีฐานรองรับใดๆ ทางกฎหมาย อาทิเช่น การทำกิจกรรมรณรงค์ไม่รับร่างรัฐธรรมนูญของกลุ่มเส้นทางสีแดงเมื่อวันที่ 6 มีนาคม 2559 ที่ผ่านมา หรือก่ออุปสรรคในการจัดงานเสวนาเช่น งานเสวนา “ห้องเรียนประชาธิปไตยบทที่สาม จอมพลสฤษดิ์ศึกษา” ของขบวนการประชาธิปไตยใหม่ ที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ท่าพระจันทร์ เมื่อ 21 พ.ย.58 งานเสวนาสาธารณะ หัวข้อ “รัฐธรรมนูญใหม่ เอาใจดีจ๊ะ?” กับงานประกวดการนำเสนอ PechaKucha 20x20 หัวข้อ “รัฐธรรมนูญ” ที่หอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร เมื่อวันที่ 28 ก.พ.59

คุกทหาร: ส่วนต่อขยายเวลาของการควบคุมตัวตามคำสั่งหัวหน้าคสช.ที่ 3/2558

นอกจากคำสั่งหัวหน้าคสช.ที่ 3/2558 จะให้อำนาจควบคุมตัวบุคคลไม่เกิน 7 วัน ในระยะเวลาดังกล่าวผู้ถูกควบคุมตัวจะอยู่ในความควบคุมของเจ้าหน้าที่ทหารในสถานที่ใดก็ได้ ที่ไม่ใช่สถานีตำรวจที่คุมขัง ทัณฑสถาน หรือเรือนจำ หลังจากการควบคุมตัว 7 วัน เจ้าหน้าที่ทหารต้องปล่อยตัวหรือส่งมอบตัวให้พนักงานสอบสวน ดำเนินคดีต่อไป อย่างไรก็ตามเมื่อวันที่ 11 กันยายน 2558 รัฐมนตรีกระทรวงยุติธรรมได้ออกคำสั่งกระทรวงยุติธรรมที่ 314/2557 ตั้งเรือนจำชั่วคราวแขวงถนนนครไชยศรีเพื่อใช้ควบคุมผู้ต้องขังคดีความมั่นคง ซึ่งมีที่ตั้งอยู่ภายในค่ายมณฑลทหารบกที่ 11 ถนนนครไชยศรี กรุงเทพมหานครทำให้เจ้าหน้าที่ทหารยังมีอำนาจควบคุมตัวบุคคลต่อไปอีก โดยมีการตั้งเจ้าหน้าที่ทหารทำหน้าที่เป็น “ผู้คุมพิเศษ” ดูแลเรือนจำ

สุริยันต์ สุจริตพลวงษ์ หรือหมอหอยของคณะถูกพนักงานสอบสวนนำตัวไปขออำนาจศาลฝากขังที่ศาลทหารกรุงเทพฯ จากการถูกกล่าวหาว่าแอบอ้างสถาบันกษัตริย์ในการเรียกรับผลประโยชน์ จากนั้นเขาถูกนำตัวไปยังที่เรือนจำชั่วคราวแขวงถนนนครไชยศรี ก่อนเสียชีวิตภายในเรือนจำเพียงไม่กี่วัน

ทั้งนี้นับแต่ก่อตั้งเรือนจำมีผู้ต้องขังอย่างน้อย 13 ราย จาก 4 คดีที่ถูกควบคุมตัวในเรือนจำดังกล่าว ปัจจุบันยังมีผู้ต้องขังอยู่อย่างน้อย 4 ราย³⁰ ทนายความจะเข้าเยี่ยมผู้ต้องขังได้เมื่อแต่งทนายความแล้วเท่านั้น และ

³⁰คดีที่ผู้ต้องหาที่ตำรวจขอศาลฝากขังที่เรือนจำแห่งนี้ทั้ง 4 คดี ได้แก่ คดีระเบิดศาลพระพรหมแยกราชประสงค์ คดี 112 กรณีนายสุริยันต์ สุจริตพลวงค์(หมอหอยของ คดีวางแผนเตรียมปล้น bike for dad และผู้ต้องหาชาวจีนปล้นปืนที่เขาวราช

ตลอดระยะเวลาการพูดคุยจะมีเจ้าหน้าที่ทหารอยู่ร่วมด้วย นอกจากนี้ยังมีข้อร้องเรียนว่ามีการทรมานเกิดขึ้นภายในเรือนจำดังกล่าวจากจำเลยในคดีระเบิดราชประสงค์³¹ และมีผู้ต้องขังเสียชีวิตระหว่างควบคุมตัวแล้ว 2 ราย โดยสาเหตุการเสียชีวิตมีเพียงเจ้าหน้าที่รัฐกล่าวอยู่ฝ่ายเดียวและไม่มีญาติอยู่ร่วมระหว่างการชันสูตรพลิกศพ³² อาจถือว่าเรือนจำดังกล่าวเป็นการขยายระยะเวลาการควบคุมตัวโดยเจ้าหน้าที่ทหารต่อจากการควบคุมตัวตามคำสั่งหัวหน้าคสช.ที่ 3/2558 ออกไปอย่างไม่มีกำหนด

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

โดยสรุป การใช้อำนาจของฝ่ายทหารในฐานะเจ้าพนักงานรักษาความสงบเรียบร้อยไม่ว่าจะเป็นการเรียกบุคคลไปรายงานตัว การจับกุมหรือคุมขังบุคคลไม่เกินเจ็ดวัน การห้ามชุมนุมทางการเมืองตั้งแต่ห้าคนขึ้นไป แม้จะมีเงื่อนไขจำกัดว่าผู้ใช้อำนาจต้องเป็นเจ้าหน้าที่ทหารที่ได้รับแต่งตั้งเป็นเจ้าพนักงานรักษาความสงบเรียบร้อยและจำกัดเฉพาะฐานความผิดที่ต้องขึ้นสู่การพิจารณาคดีของศาลทหารเท่านั้น แต่เมื่อบทบัญญัติมาตรา 44 ของรัฐธรรมนูญชั่วคราว ไม่เปิดโอกาสให้มีการตรวจสอบได้ โดยรัฐธรรมนูญชั่วคราวได้รับรองความชอบธรรมของบทบัญญัติและการกระทำตามคำสั่งดังกล่าวตั้งแต่ต้นบทบัญญัติ ซึ่งมีลักษณะเป็นการละเมิดสิทธิเสรีภาพของประชาชนอยู่แล้ว ยิ่งถูกบังคับใช้อย่างกว้างขวางและเป็นไปโดยอำเภอใจของเจ้าหน้าที่ เพราะปราศจากการตรวจสอบถ่วงดุลจากองค์กรใดๆ

จากสถานการณ์การละเมิดสิทธิมนุษยชน และการใช้คำสั่งหัวหน้าคสช. ที่ 3/2558 ที่กล่าวมา ศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชนจึงยื่นยันให้คสช. ยุติการใช้อำนาจตามมาตรา 44 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พ.ศ.2557 เนื่องจากไม่มีเหตุจำเป็นใดที่จะต้องประกาศใช้บังคับอยู่อีกต่อไป และยกเลิกคำสั่งหัวหน้าคสช.ที่ 3/2558 โดยให้กลับไปใช้กระบวนการขั้นตอนตามกฎหมายอาญาและวิธีพิจารณาความอาญาตามปกติ

31 “จำเลยคดีระเบิดแยกราชประสงค์ให้การปฏิเสธ ทนายแถลงอาเคมถูกซ้อมและขู่ส่งกลับจีนระหว่างสอบสวน” <https://tlhr2014.wordpress.com/2016/02/17/ardem-weapon/> เข้าถึงเมื่อวันที่ 1 เม.ย.59

32 “ความเห็นศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชนต่อการตั้งเรือนจำชั่วคราวเขวงฉนวนนครไชยศรี และต่อการตายของพันตำรวจตรีปรากรม วารุณประภา และนายสุริยัน สุจริตพลวงศ์” https://tlhr2014.wordpress.com/2015/11/11/tlhr_opinions/ เข้าถึงเมื่อวันที่ 1 เม.ย.59